

Тыа хаһаайыстыбатын сайдыыта

2010 СЫЛГА СОРУКТАРБЫТ

Сотуртаабыта улууһ тыатын хаһаайыстыбатын 2010 сылыахха былааннарын, ону толору-ута соруктар тустарынан улууһ дьаһалтата, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын үлэһиттэра, "Чурапчы" ТХПК, бааһынай хаһаайыстыбалар, ТХПК-лар салалтала мустан сүбэ муһунах ыгыттылар. Бу былаан ис хоһоонун, хантык соруктар тураларын тыа хаһаайыстыбатын управ-лениетын начальнига В.М.Ядрихинской билиһиннэрэр.

дьаһаһынга үлэ уруксу кур-дук былааннаахтык ыгыты-лаара. Барыта 22 сайылык үлэ-лэпэр былаанналар. Биллэн ту-рар, үүтү тутуу 88 №-дөөх Фе-деральнай сокуон "Үүт уонна үүт ас техникескэй регламента-нан" барыара. Быһыл үүтү тутуу кэптата (хааччахтааһын) суох ыгытылаара. Бизир алохтоомут сыананан төлөһүөхтэра. Сайы-лыктааһынга сыананы туһунан олохтоһун баар буолуон сөп. Дьон-сэргэ үүтүн дохуот кыла-риниһиттэр үлэлэһэр, салты сайдыыта былааннаах. Кытаа-наахха, Бахсыга бэйэлэрин күүстэринэн сайылык туттал-лар. Бэйэлэргэ көмөлөһүөхтүр. Ол эрэри сорох нэһиликтэр былырын сайын сайылык-тааһынга итэртээхтик үлэлэ-эбиттэра. Холбоор, Хотторо, Му-гудай Толору механизация-лааһынга оборудование булан бориллалытын ирдэһилтэ элпи-этиир тына туһаммататара. Ити хатыламматтар үлэ ы-

тыахпыт. Быһыл сага кыстык хотон туттууттар 12, сылы ба-зытын онотуута 11 сайаапка ки-ирбитэ. Маньык тутуулары үбүлээһин механизма быһаа-рылла илик. Эти сорутуопка-лааһынга "Чурапчы" ТХПК бааһынай хаһаайыстыбаларды-ын дуосабардаһан тыһаастары уотуута туруорар. Аны сайын оттоһунга 32100 тонна от, 500 тонна сенаж сорутуопкаланар былаан тэрдиллэнэ. Быһылгы сыл уратытынан сааскы өртөөһүнү тэрийбитэ былаанна-ах үлэ ыгытылаара буолар. 3 ый түмүтүнэн 4000 ынах сүөһү төрөтө, биллэн 3900 ны-ройдөөхтүр. 38 кулун төрүөхтэн-нэбит. Ынах сүөһүнү сылтааа-рарга от саллаһа баар. Соловьев нэһиликтэ кыстыгы туо-рааһынга ыларыраран баран болугурдартан атыласта, бөй-лэрин истэринэн эмээ дьаһан-нылар. Чакыр нэһиликтэ эмээ уустук балаһыаньага китрэн баран хадаардартан атыласта,

бөйүлэрин истэринэн эмээ хар-дарыта көмөлөстүлэр. Сылы турута биллэн тургутунан үчүтэй. Ол эрэри кулун тутар ыйтан Мырыла, Мындаарайы энэр бөрөлөр буулаатылар, 15 төбө сылыны тарылар. Маньы-ха 4 бирингээр төрүөхтэн бултаа сыйлааллар. Вертолет көрдөһүт даһаны быһаарылла илик. Быһыл сааскы ыһыла 960 гектарга туорахтаах культура-ны, 950 гектарга кормовой ыһыахпыт. Сизмэни "Сахаэр-нопродуктан" ытарга дуосабар-дастыбыт. Бу күнүртэ тийээн аҕалыахтаахтар. Быһырын ту-орахтаах культураны 700 гек-тарга, кормовой 610 гектарга ыһыахпыт, ошон абыллы баар. Туорахтаах культураны "Мын-даарайы" ТХПК 200 гектарга, "Комплекс" бааһынай хаһаай-стыба 200 гектарга, "Төртүгүстэ-эх" бааһынай хаһаайыстыба 150 гектарга, Е.И.Потихов чааһынай хаһаайыстыбата 150 гектарга,

"Дьонөгөй" бааһынай хаһаайы-стыба 100 гектарга, "Калос" ТХПК 100 гектарга, "Буола" бааһынай хаһаайыстыба 60 гек-тарга ыһыахтара. Оттон юрөө-вой культура барыта 24 сиртэ ыһылаара былаанналар.

Улууһ урдүнэн 8523 гектар бааһыналаахпыт, онтон 2415 гектары туһанабыт, ити 28 бы-рыһыан. Ол иһин уруксу бааһыналарбытын чөлүтэр түһэригэ күүскэ үлэлэһэр бы-лааннаахпыт. Арылаах нэһиликтэр 82 гектар, Төлөйгө 100 гектар, Соловьевка 150 гек-тар, Чурапчы нэһиликтэр 93 гек-тар, Болугурга 100 гектар бааһына чөлүтэр түһэриһиллэр. Хаа биридии нэһиликтэринэн тус сыллаах программа үлэ-лиэр. Маньаха нэһиликтэр баһылыктара ахсаабат болум-толору уураллара эрэйиллэр.

2010 сылга соруктарбыт итинниктэр. Итинни толоруута хаа биридии нэһиликтэринэн былаан тэрдиллэнэ. "Чурапчы" ТХПК нэһиликтэр ЖСПК-ла-рын, бааһынай хаһаайыстыба-лары, предпринимателлэри кы-тары дуосабар түһэрсэн үлэли-эхтээх Бары түмэни, таһаары-лаахтык үлэлэтээхпитинэ бу былааннар туолар кыахтаахтар.

Кэсэттэ
Алексей СЛЕПЦОВ

Кыайыны ыһансыбыттарга - Албан аам!

БИИР ДОЙДУЛААХТАРБЫТ — СЭРИИ БАРЫ КӨРҮННЭРИГЭР

Аҕа дойду сэри-итигэр саха дьонно би-ир бастакынан турумуут-тара. Россия - Турция сэриитигэр Саха се-рини кыахтаах дьонно, баайдары үбүнэн-харчылан көмөлөстүттэра. 1812 сыллаары-аан дойду бастакы сэриитигэр Саха се-рингэр сулууспалыы сылдьар кыахтар сүүрүннэн атаарылыбыттар. Оттон гражданскэй сэрии көлүгэр манна кыһыл уонна урун армиялар бөрт аҕылаах сиртэ, аҕылаах ахсааннаах сэриитигэр утарыта көрүбүттэра. Ошон сахалар сэриигэ, сэри-иһилигэ үөрүйэр суох этилэр.

Аастыт удаһыаннаах сэриигэ билиһи-дыоммут сэрии бары көрүстэригэр кыг-тыгылытара. Үөрөбү суох, нууччалык кы-айан быһаарсыбат дьоммут үксүн дьону көрөн, үтүктэн кырыһыттар. Ол эрэри саха киһитин маньыра сэриигэ эмээ, кы-ратык да буоллар, туһалаабыта биллэр. Оттон билиһи ороһуон дьонно сэрии ханьык көрүннэригэр кыгтыбыт эбиттэригэр? Бил-лэн турар, бу толору чуолкайдаһын бу-олбатах. Дойдуларыгар эргиллэбэтэх дьоммутун быһаарар улахан күчүрээ-рээрдээх. Эргиллэбит да дьоммут, үөрөбү суох өттүлэрэ, оҕучо көпсөһүннэһи сатаа-батахтар эбит. Ону эби аастыт сэрии туһунан 20-чэ сыл ахтыһыа, өйдөтүһүү, билиһиннэриги, көпсөһүннэриги үлэтэ бар-батара улаханньык охсубута.

1. Кавалерия кыгтыбыттар

Бахсыттан

1. Барашков Афанасий Давыдович - 8-с кавалерийскэй корпуска түбөһөн, Мос-ква анныгар сэриигэ кырыһытта. 1941 с. ба-лаһан ыйыгар Москва анныгар өлбүтэ.

2. Ноговицын Сергей Константинович - 8-с кав. корпус 9-с кав. дивизия 186-с кав. полкага кыттан Москва куорат иһин сэри-илэспит. 1987 с. өлбүтэ.

3. Окоёмов Хрисанф Михайлович - П.И.Белов генерал армиялар түбөһөн сэриилэспит. 1942 с. өлбүтэ.

Алаһартан

1. Окоёмов Николасий Иванович - 8-с кав. корпуска кыттан сэриигэ кыры-сбит. 1941 с. Серпухов таһыгар өлбүтэ.

2. Попов Сидор Сидорович - 8-с кав. корпус 136-с кав. полкагыгар түбөһөн Москва иһин сэриигэ кырыһыт. 1972 с. өлбүтэ.

Арылаахтан

1. Барашков Прокопий Иванович - 62-гвард. кав. полкага кыгтыбыт. 1943 с. сө-

1. Абрамов Сергей Федорович - 5-с кав. полкага түбөһөн Москва иһин сэриигэ кы-рысбит. 1981 с. өлбүтэ.

2. Амосов Егор Гаврильевич - 5-с кав. полкага түбөһөн Москваны, кэлин Ста-линградка көмүскэбит. 1976 с. өлбүтэ.

3. Дидоров Прокопий Иванович - 2-с кав. корпус 4-с туспа гвард. разведсаль-ыр дивизияһына кыгтыбыт. Калинин 10-с туспа кав. эскадрон 16-с кав. полкатыгар түбөспит. 1983 с. өлбүтэ.

4. Егоров Николай Егорович - 5-с кав. полкага кыттан Москваны көмүскэбит. 1941 с. ахсыһыла өлбүтэ.

5. Егоров Гаврил Григорьевич - 5-с кав. полкага сэриилэһэн, 1941 с. сэттинньигэ өлбүтэ.

6. Мордускин Николай Петрович - 2-с кав. корпус 5-с кав. полкатыгар сылдьан Москваны көмүскэбит. 1980 с. өлбүтэ.

7. Николаев Илья Иванович - 5-с пол-кага 136-с корпуска сылдьан Москваны көмүскэбит. 1996 с. өлбүтэ.

Кытаанахтан

1. Попов Петр Петрович - 2-с кав. корпус, 9-с кав. дивизия уонна 5-с кав. полкага кыттан Москва иһин сэриилэспит. 1942 с. атырдьах ыйыгар өлбүтэ.

Мугудайтан

1. Дьяков Иван Саввич - 8-с кав. кор-пус (полк). 1967 с. өлбүтэ.

2. Пермяков Афанасий Николаевич - 5-с кав. корпус (полк). 1941 с. ахсыһыла өлбүтэ.

Одьудуунтан

1. Григорьев Афанасий Михайлович - 2-с кав. корпус 5-с кав. полк. 1942 с. сэттин-ньигэ өлбүтэ.

2. Григорьев Михаил Семенович - 38-с кав. полк. 1944 с. дойдутугар ыалдьан кө-лөн өлбүтэ.

3. Дьдьаев Илья Герасимович - 39-с ар-мия 54-с кав. дивизия 89-с кав. полката. Москва, Ржев иһин сэриилэспит. 1943 с. тохсунньута өлбүтэ.

Соловьевтан

1. Егоров Михаил Николаевич - 2-с кав. корпус 5-с кав. полката. 1972 с. өлбүтэ.

2. Павлов Иван Дмитриевич - 39-с ар-мия 54-с кав. дивизия 89-с кав. полката. 1942 с. фребига өлбүтэ.

3. Петров Николай Дмитриевич - 39-с ар-мия 54-с кав. дивизия 89-с кав. полката. Москва, Ржев иһин сэриилэспит. 1943 с. тохсунньута өлбүтэ.

4. Соловьев Дмитрий Семенович - 54-с кав. дивизия (39-с армия) 89-с кав. полка-та. Москва, Ржев иһин сэриилэспит. 1994 с. өлбүтэ.

5. Хомодоев Николай Николаевич - 2-с кав. корпус 5-с кав. полката. 74-с армия 71-с кав. полката. 1978 с. өлбүтэ.

Сыһыттан

с кав. полка. 1984 с. өлбүтэ.

2. Дьяков Венифатий Федорович - кавалерийскэй чаас. 1942 с. олунньута өлбүтэ.

3. Макаров Гаврил Васильевич - 2-с гвард. кав. дивизия 136-с кав. полк. 1941 с. ахсыһыла өлбүтэ.

4. Макаров Иван Петрович - 1-кы гвард. корпус, 2-с гвард. кав. дивизия, 136-с кав. полк, 9-с кавалерийскэй кав. дивизия. 1946 с. ахсыһыла өлбүтэ.

5. Макаров Николай Степанович - 42-с гвард. кав. полка. 1971 с. өлбүтэ.

Хадаартан

1. Григорьев Григорий Сидорович - 5-с кав. полк. Москва анныгар сэриилэспит. 1943 с. сэриигэ өлбүтэ.

2. Дмитриев Василий Николаевич - 5-с кав. полк. 1942 с. олунньута өлбүтэ.

3. Дьяковская Дмитрий Иванович - 5-с кав. полк. Биһитин Хадаарга, Дьомуе-кайга олорор.

4. Дидоров Иван Николаевич - 5-с кав. 6-с гвард. кав. дивизия, 18-с гвард. кав. полк. 1992 с. өлбүтэ.

5. Елисеев Петр Петрович - 41-с гвард. кав. полк. 1967 с. өлбүтэ.

6. Лукинцев Афанасий Афанасьевич - 5-с кав. полк. Москва иһин сэриилэспит. 1942 с. олунньута өлбүтэ.

7. Михайлов Дмитрий Николаевич - 5-с кав. полк. Москва иһин сэриилэспит. Сэ-риигэ өлбүтэ.

8. Никитин Афанасий Лаврентьевич - 5-с кав. полк. Москва иһин сэриилэспит. 1987 с. өлбүтэ.

9. Степанов Николай Афанасьевич - 5-с кав. полк. Москва иһин сэриилэспит. 1941 с. сэриигэ өлбүтэ.

10. Фокин Михаил Гаврильевич - 5-с кав. полк. 1941 с. сэриигэ өлбүтэ.

Хатылыттан

1. Попов Василий Давыдович - 168-с туспа кав. эскадрон. 1983 с. өлбүтэ.

Хайахсыттан

1. Борисов Алексей Яковлевич - 72-с кав. полк. Москва анныгар сэриилэспит. 1943 с. сэриигэ өлбүтэ.

2. Герасимов Егор Гаврильевич - 72-с кав. полк. Москваны көмүскэспит. 1941 с. сэттинньигэ өлбүтэ.

3. Илларионов Петр Гаврильевич - 1-кы кав. корпус, 72-с кав. полк. 1982 с. өлбүтэ.

4. Илларионов Дмитрий Егорович - 1-кы кав. корпус 72-с кав. полк. 1972 с. өлбүтэ.

5. Куламин Яков Егорович - 72-с кав. полк. 1941 с. сэттинньигэ өлбүтэ.

6. Климов Михаил Дмитриевич - 11-с эскадрон, 2-с кав. корпус 5-с кав. полк. 1982 с. өлбүтэ.

7. Максимов Роман Захарович - 12-с кав. полк. 1965 с. өлбүтэ.

8. Петров Василий Степанович - 72-с

с. кулун тутарга өлбүтэ.

9. Прокопьев Афанасий Константино-вич - 72-с кав. полк. 1945 с. тохсунньута сэ-риигэ өлбүтэ.

И.Хайыһардыттар

Алаһартан

1. Ваишев Николай Иннокентьевич - 20-с туспа хайыһар биригээрдэ. Эртыл-лэн көлөн. 1962 с. өлбүтэ.

2. Ноговицын Степан Николаевич - 24-с хайыһар батальона. Москваны көмүскэ-эбит. Виллэн Дьомуекайга олорор.

3. Попов Алексей Иннокентьевич - 19-с ТХБр. Кенигсберг куоратка олорон 2001 с. өлбүтэ.

Арылаахтан

1. Барашков Егор Яковлевич - 21-с ТХБр. 1975 с. өлбүтэ.

2. Барашков Иван Иннокентьевич - 20-с ТХБр. 1943 с. ыам ыйыгар өлбүтэ.

3. Попов Иван Павлович - 20-с ТХБр. 1991 с. өлбүтэ.

4. Сыромонников Николай Николае-вич - 20-с ТХБр. 1943 с. муус устарга өлбүтэ.

Алаһартан

1. Гурьев Семен Егорович - 20-с ТХБр. 1943 с. атырдьах ыйыгар өлбүтэ.

2. Местников Афанасий Дмитриевич - 20-с ТХБр. 1993 с. өлбүтэ.

3. Пудов Николай Николаевич - 19-с ТХБр. 1967 с. өлбүтэ.

Бахсыттан

1. Лыткин Федор Николаевич - 19-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

Болтоноттон

1. Бескин Николай Исакович - 19-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

2. Борисов Михаил Григорьевич - 19-с ТХБр. 2007 с. өлбүтэ.

3. Дуранов Василий Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 күнүтэр Ильмень күөлгэ өлбүтэ.

4. Каргузов Иван Николаевич - 19-с ТХБр. 1947 с. дойдутугар олорон өлбүтэ.

5. Седалищев Дмитрий Константино-вич - 19-с ТХБр. 1943 с. бос ыйыгар өлбүтэ.

Болугуртан

1. Васильев Михаил Григорьевич - 19-с ТХБр. 1988 с. өлбүтэ.

2. Кожуров Алексей Алексеевич - 20-с ТХБр. 1943 с. өлбүтэ.

3. Ноев Тимофей Афанасьевич - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 күнүтэр Ильмень күөлгэ өлбүтэ.

4. Ноев Андрей Трофимович - 19-с ТХБр. 1943 с. ыам ыйыгар өлбүтэ.

5. Павлов Иван Михайлович - 22-с ТХБр. Чурапчыга олорор.

6. Петров Илья Спиридонович - 19-с ТХБр. 1948 с. олунньу 23 күнүтэр Ильмень күөлгэ өлбүтэ.

Сырдык санаатынан,
Тулуурдаах-ддулуурдаах майгытынан
Аар-саарга аатырыгыт,
Албан аатынан айхалламмыгт
Улуу саха омук барахсан
Үрдүк Аар Айыылартан арычламмыгт,
Кестүбүтү да тобулу көрөр,
Инилибүтү да чуо истөр,
Бигилибүтү да бигүтик билэр,
Таайыллыбүтү да табатык таайар,
Баһыһтарары билбөт,
Кыһалыда кыһыттарбат,
Сахалыы хааны уһугунанаран
Саха бөрдү буоларга салалын,
Үүнэр-сайдар кэскиллээх
Сахам эдэр ыччата!
Дом!

26 27 28 29 30

В 1963 г. в Баку советский шахматист, 13-й чемпион СССР Гарри Кимович Каспаров.

Диринг орто агрооскулат

Сонуннар блоктара (Блок новостей)

**АНЫГЫСКИ
УНИВЕРСИАДАҒА
ӨССӨ КЫҖАЛЛЫХЫТ**

Дьюкуускай куоракка ааспыт ий-
га үрдүк, орто анал, алын сүһүөх
үөрэх кыһаларын икки ардыларыгар
5-с республикатаагы унисианада
буолан ааста. Спорт 8 көрүнэр куор-
тэстилэр. Орто анал үөрэхтэргэ 18 ха-
маанда күөн көрүстэ. Билин кол-
леджыт оҕолоро 7 көрүннэ си-
тиһилиэхтик кытыллылар.

Барыга 40-ча устудьуон буолан баран кэлдибит. Тренердэрбит — Василий Лукин, Михаил Тарабукин, Станислав Захаров, Мария Бытцкова, Иннокентий Юмцанов. Волейболга кыргыттар бастахы, онгон уолаттар төрдүс буолуулар. Чэпчэни атле-

тикада биір очконан кызгартан төрдүс, буулдынан ыгыга үнүс, үнүс ыстаныгыга иккис, түстүгү үнүс мизстәни ылдылар. Уопсай түрүлөз 18 хамандыктан үнүс бочу-оттаах мизстәр тахсан үөрүбүт өссө үрдүзө. Бастагы мизстәни Тьга хаһаайлыгыбатын техникума, иккисини мизнар ылдылар.

Алгыгасык университетиде өссө үрдүк таабымы көрдүрөрсө кыһаллы-акхыт диян бигэ эрэлээкхит. Түтэ-ниэни туһанан, колледжыт директоругар, тренердэрбигигэр улахан махтабытын этэбит.

Коллекция пресс-книжки.

ОБОЛОРБУТ СИТИЙИ АРГЫСТААХ КЭЛЛИЛЭР

Сааскы каникул кэмигэр үөрөнөччүлөр араас күрөхсү тэргэһиннэ кытталлар. Ол курдук, А.П.Гоголев аатынан Чураччытаа өрүт музыкальнай оскуолатын хореография уонна фольклор кыра кылаастарын үөрөнөччилэрэ Ханталаа улуунутар Булуһуньахтаах нэхилсигэр "Көмүс дорҕорон" республикатаары эдэр талааһыар конкурстарыгар ситиһинилээхтик кыттан үөрүү-көтүү көтөллөнөн кэллилэр. Хореография кылааһын өрлөрө (салайааччы К.М.Кириллина) лауреат, фольклор кылааһын өрлөрө (салайааччы С.С.Ходулова) дипломант буолтулар. Онтон хореография улахан кылааһын өрлөрө (салайааччы Л.А.Карманова) Таатта улуунутар Ытык-Күөлгэ буолбут иккин эгэрдэи "Хотугу сүлүс" телевизионнай конкурска кыттан дипломант аатын ылан кэллилэр.

К.К.Захарова саялаан чалгах художественнай кылаас үөрөнөөччилэрэ Анна Макарова 1-кы степенникх дипломант, Дайаана Прудская 3-с степенникх дипломант буоллулар. Учуутал сылытар аналлаах илин энгэрдээри художественнай кылаастар преподавателэрин семинарын ийэки ыстылыбыт учууталлар үлэлэрин конкурс-бастагыалар кыттан Катерина Захарова бастык миэстэни ылла.

Музыкальнай оюула үөһөнэччилэрин, учууталларын бу үрдүк ситиһинлэринээ эрдэлэбиит, эсэ да айымнылаах, таһаарылаах үлэни бачарыбыт. Суоллардыгыгар, төрөспүттөрбитигэр оролор уонна учууталлар ааттарыттан дириг махталбытын тириэрдэбит.

Система ХОДУЛОВА.

Эдэр суруйааччылар 17-с сүбэ мунһахтара

ИККИ КҮН СУРУЙ ААЧЧЫЛАРЫ КЫТТА

Үгснэ кубулуйбут эдэр суруйлааччылар сүбэ муһнахтара бийыл 17-с төгүлүн муус устар 1-2 күһнэригэр аанын тэлэчин аста. Бу тэрээһин иһки сыл буол-буола республика араас мунууттан эдэр талааннаах суруйлааччылары муньар. Саха сириг суруйлааччыларын союһун бырабылыанньата, Ыччат политикатыгар министерство, Культура уонна дусхобунай сайдыы министерствота быһаччы тэрийиэлэринэн ыһтылар. 17 сыл тохтобул кэнигтэн 2004 с. 14-с сүбэ муһнах буолбута. Ыччат политикатыгар министерство эдэр суруйлааччыларга ити күн граннары туттарар. Ол курдук, 2005 с. Ираида Попова, Гаврил Андросов, 2007 с. Яна Байгожаева, Константин Эверстов, 2008 с. Семен Мансов, Елена Парыгина ылбытара.

Выйшлыг сүбә мунһах үрүүлэх аһыллыгылар Суруйааччылар союзтарын бырабыланынатын салыйааччыта Наталья Харлампьева, Ыччат политикакылар министри солбуйаачы Айхал Габышев, суруйааччылар Николай Лутинев,

сууруйлааччылары кытта сөлөк-
бөккөз сәһәргәстибит, сылайбак-
ка көпсөттибит, субаларын-ам-
ларын ийлиптибит. Барыга бөксө
секциянан (үс секцияда, хотугу
норутоттар литератураларыгар,
прозага) араксан үлэлзөтибит.
Чурагчы улутуһуттан бөһкө бу-
лан кытыныныбыт: поэзияга На-
тылья Пухова, Мария Вастыю-
ва, Николаинна Булчуева, Семен
Феоктистов, прозага Аг्राфена
Кузьмина. Ону таһынан поэзия
көһөүтигэр хөһөөн да аактыбыт.

сизгээрэн итгэл туһунан киэн
кэлсэтин, мөхкүөд таарыста.

Таагтайгтан сүүдэр харуурч идэлзэх Анатолий Сленский аратыг артаабыг ээлжлэлтэй му-стугут дон сэргээгчигит, бийрээгчигит. Князьг ааран баран байрбар чугагата санаа-тым. Кэпсээнээр кийнэи тол-куйдаталлар. Анатолий тыла-оно үчүтэй. Хас бирдрий этгэстэн көрөр", - дээн Василий Иванов кэжжиг. Онгон Харысхал: "Та-лаан баар. Сайншиар Диринг фи-лософскай, психологическай кэпсээнээр. Бу кийнэ - арав-ылык кэни төлөөнүн буолар. Өскөтүн кийнэи сүүдэр буол-

сыһыанын көрдөрүрүн көпсөөнү туран Хакалстан сыдыар Вассилий Дьяковская көпсөөнүн ырылга, сериаллар сценарийдара хаһал да уус-уран литература буолбатын мыйа.

Саман Тумат эдэрдэгэ кестөр биэр алдас баарын этэр: "Поэзияны "мин" дигэн тыл бай-ылар, оттон прозаны кэригээрэр. Ойон эдэрдэгэ итгэн жорүкүг". Литературовед Саргытмаана Но-ева эдэрдэгэ темаларын киллэрэ сатыышлары, аарааччы ологу-ялга тэнтэ уларыйан илэрин, билингги үйэр конфликт, дигил психологический портрет суогу, психологизм күүхүрүе наадатын эттэ. Николай Луты-нов: "Суруйааччы буолар кэли-элкэри аар-ахтаах Уонна илвэ-ин суруйууну сойутан баран көшкү кэнээрэр буолууг", - ди-эн субэлэтэ.

Илья Семенов – Ураанай Уола олонхогун ыргыгы бэрт үгс мөхкүүрү таһаарда. Эталоннай олонхо бварын, олонхои омул дигэн суодун, космическай кыһалары таарыйарын, билини олонхоибут философиякай олгоһо буоларын остуол тула аһороччулар ырытыстылар.

Түмүккө: "Историяны үөрөтүп, элбери аарып", - деген аркалуу сөзү суруулааччыларбыз.

Василий Иванов, Василий Васильев - Харысхал, Василий Егоров - Тумарча, тылбаастыг Алта Шаподалникова айымныыларбытын ырыттылар. Барыта 13 адар суруйааччы кыттыла. Калгезеннэри таһыннан олохто, пьеса, сценарийдар бааллар.

"Суруйааччы барыта уһулутчулаах теманы талан ылан суруйар буолбатах. Кини куруутун шопур көрсөр теманы ылаллар уонна кини ааҕарын курдук суруйан таһаараллар", — диэн Сэмэи Тумат семинарыбыттан саҕалаата. Кини бастакынан Оксана Манчурина түөрт кэпсээнин ырытта. "Кэпсээннөр сюжеттара үчүтэй. Ону өссө чөлүгүн аһарыһаха наада. Уустук баалһаһаннаалары автор чөлүккө барайгылык быһаарбыт. Инновацияттан аһаһтан туттуунара буоллар. Ол туттууһарына кэпсээн өссө дүрүктүз ээ. Уонна прозаны суруйар кини кыстыгы алартан сэрэнэҕэстэх", — диэн санаатын эттэ. Оксана кэпсээннэригизин

лаххыг, ол суруйар кийигтэй байхын билээхтээх, атын дээр бэлбэхтэй курдук. Олаата бусар — кийи илгэр кигрэх дэн. Ала-талдй Спенцову субо мунвах арьшынтын бйлыгтын сы-налыгын, — дин сааатын-гэр. Куорсунаах проза мөкүөрдэх жанр буоларын, кийи толкуйун, өйүн, олоххун

сүбэлэрин эгтилэр. "Суруйар дигн улахан үһү дуо? Суруйар дигн улахан буолбатах. Суруйарга бытархайа, бытархайа буоллаҕа диг", - дигн Амма Аччыгыйа уус-уран ымыла туһунан эгит тыларынын семизарбытын түмүктэтилэр.

Аграфена КУЗЬМИНА
путьятын 2-с сирэйгэ дах

Сэмэн Тумат, Урсун, Николай Калыгин, Харысхал, Владимир Федоров ода тыл эттилэр. Наталья Ивановна "Саха сириг эдэр суруйааччыларын айар үлэлэрин туһунан" дакылаат аахта. Эдэр суруйааччылар баатарыгтан поэтесса Александра Попова бэрт хоморйдук билигин кэлүөнү туһунан кэпсээтэ, литература эйгэтигэр сайт наадатын этта.

АММА АЧЧЫГЫЯ:
"БЫТАРХАЙА БУОЛАБА
ЛИИ БЫТАРХАЙА."

Проза секритигып лароднай
суруйлааччы Николай Лугинов
салайан ыгытта. Суруйлааччылар
Семен Попов – Семён Тумат,
Елена Слепцова – Куорсуунаах.

АЙЛАНА

Кыайыны уһансыбыттарга - Албан аам!

БИИР ДОЙДУЛААХТАРЫТ - СЭРИИ БАРЫ КӨРҮННЭРИГЭР

(Салгыта. Ин-
нин 2-с стр. көр).

7. Саввин Николай Филиппович - 20-с ТХБр. 1992 с. өлбүтэ.

8. Сысолятин Василий Поликарпович - 20-с ТХБр. 2004 с. өлбүтэ.

9. Фомин Александр Васильевич - 20-с ТХБр. 1943 с. сэттаныга өлбүтэ.

10. Фомин Дмитрий Семенович - 19-с ТХБр. 1943 с. ыам ыйыгар өлбүтэ.

11. Христофоров Василий Лазаревич - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 к. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

Кытаанахтан
1. Лазарев Семен Дмитриевич - 20-с ТХБр. 1990 с. өлбүтэ.

2. Лебедев Петр Терентьевич - 20-с ТХБр. 1977 с. өлбүтэ.

3. Новгородов Егор Григорьевич - 20-с ТХБр. 1943 с. олунньу өлбүтэ.

Толгойтон
1. Аммосов Алексей Михайлович - 19-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

2. Бродников Алексей Спиридонович - 20-с ТХБр. 1998 с. өлбүтэ.

3. Захаров Алексей Афанасьевич - 20-с ТХБр. 1991 с. өлбүтэ.

4. Захаров Гаврил Егорович - 19-с ТХБр. 1944 с. дойдугутар кэлэн өлбүтэ.

5. Попов Егор Ильич - 20-с ТХБр. 1943 с. тохсунньу өлбүтэ.

Мугудайтан
1. Борисов Афанасий Михайлович (Мугудай) - 19-с ТХБр. Сэригэ өлбүтэ.

2. Окошников Михаил Евграфович - 20-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

3. Окошников Лука Васильевич - 20-с ТХБр. 1942 с. ахсынньыга өлбүтэ.

4. Пермиков Иннокентий Николаевич - 19-с ТХБр. 1944 с. тохсунньу өлбүтэ.

5. Пермиков Максим Максимович - 20-с ТХБр. 1975 с. Жатайга олорон өлбүтэ.

6. Сивцев Иван Ильич 2-с - 20-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

7. Сивцев Степан Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

8. Сивцев Иван Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. муус устарга өлбүтэ.

9. Толстоухов Прокотий Прокопьевич - 76-с СД туспа хайыһар батальона. 1943 с. олунньу өлбүтэ.

Одлуунтан
1. Артемьев Матвей Никифорович - 20-с ТХБр. 1985 с. өлбүтэ.

2. Григорьев Семен Дмитриевич - 19-с ТХБр. 1948 с. ыам ыйыгар өлбүтэ.

3. Ефимов Николай Иннокентьевич - 21-с ТХБр. 1941 с. от ыйыгар өлбүтэ.

4. Ефимов Гаврил Дмитриевич - 20-с ТХБр. 2000 с. олунньу өлбүтэ.

5. Ефимов Михаил Прокопьевич - 20-с ТХБр. 2004 с. өлбүтэ.

6. Ефремов Петр Дмитриевич - 22-с ТХБр. Дьокуускайга олорор.

7. Иванов Иван Павлович - 20-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

8. Игнатьев Иван Прокопьевич - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 к. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

9. Игнатьев Николай Прокопьевич - 19-с ТХБр. 1943 с. сэригэ өлбүтэ.

10. Колесов Егор Иннокентьевич - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 к. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

11. Михайлов Николай Николаевич - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 к. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

12. Степанов Иван Иванович - 19-с ТХБр. 1996 с. өлбүтэ.

13. Чигитынов Николай Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

14. Семенов Дмитрий Николаевич - 19-с ТХБр. Сэригэ конуутутар өлбүтэ.

Соловьевтан
1. Новгородов Иван Степанович - 20-с ТХБр. 2001 с. өлбүтэ.

2. Петров Семен Дмитриевич - 21-с ТХБр. 1944 с. олунньу өлбүтэ.

3. Соловьев Андриан Тимофеевич - 19-с ТХБр. 1970 с. өлбүтэ.

4. Федоров Василий Константинович - 19-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

5. Федоров Константин Макарович - 20-с ТХБр. 1990 с. өлбүтэ.

Сылантан
1. Аммосов Афанасий Митрофанович - 21-с ТХБр. 1979 с. өлбүтэ.

2. Дьяконов Николай Федорович - 19-с ТХБр. 1947 с. өлбүтэ.

3. Макаров Егор Ильич - 19-с ТХБр. Сэригэ өлбүтэ.

4. Макаров Михаил Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 к. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

5. Макаров Степан Ильич - 20-с ТХБр. 1943 с. олунньу өлбүтэ.

6. Ноговидин Семен Алексеевич - 19-с ТХБр. 1944 с. от ыйыгар өлбүтэ.

7. Сивцев Данил Иннокентьевич - 19-с ТХБр. 1943 с. бос ыйыгар өлбүтэ.

Хадаартан
1. Карпов Афанасий Прокопьевич - 19-с ТХБр. 1944 с. тохсунньу өлбүтэ.

2. Кузьмин Иван Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. өлбүтэ.

3. Ноев Семен Семенович - 20-с ТХБр. 1985 с. өлбүтэ.

4. Осипов Софрон Софроневич - 20-с ТХБр. 1945 с. дойдугутар кэлэн өлбүтэ.

5. Протодьяконов Никита Васильевич - 21-с ТХБр. 1943 с. ыам ыйыгар өлбүтэ.

6. Протодьяконов Семен Луизич - 19-с ТХБр. 1943 с. олунньу 23 к. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

7. Протодьяконов Семен Николаевич - 19-с ТХБр. 1997 с. өлбүтэ.

8. Степанов Гаврил Лукич - 19-с ТХБр. 1945 с. ахсынньыга өлбүтэ.

9. Степанов Иннокентий Алексеевич - 19-с ТХБр. 1943 с. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

10. Феоданов Тимофей Егорович - 19-с ТХБр. 1943 с. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

Хатылытан
1. Архипов Дмитрий Алексеевич - 19-с ТХБр. 1943 с. Ильмень куөлгэ өлбүтэ.

2. Кривошапкин Петр Алексеевич - 20-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

3. Попов Афанасий Ильич - 20-с ТХБр. 1987 с. өлбүтэ.

4. Попов Егор Ильич - 20-с ТХБр. 1990 с. өлбүтэ.

Хайахсытан
1. Кондратьев Семен Семенович - 33-с дивизия туспа хайыһар батальона. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

2. Михайлов Михаил Андреевич - 20-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

3. Петров Илья Степанович - 20-с ТХБр. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

4. Понсеев Дмитрий Егорович - 19-с ТХБр. 1943 с. алтынньыга өлбүтэ.

5. Федоров Егор Николаевич - 20-с ТХБр. 1990 с. өлбүтэ.

6. Петров Тимофей Степанович - хайыһар биригээдэттэр кыттыбыт сэригэ өлбүтэ. (М.Петрова "Сага олоххо" 1991 с. тахсыбыт ыктыайыттан).

Чакыртан
1. Адамов Никита Гаврильевич - 19-с ТХБр. 1993 с. өлбүтэ.

2. Данилов Петр Петрович - 19-с ТХБр. 1944 с. муус устарга өлбүтэ.

3. Еремеев Константин Егорович - 20-с ТХБр. 1943 с. муус устарга өлбүтэ.

Малдыкхытан
1. Коркин Иван Михайлович - 2202-с хайыһар батальона. 1987 с. өлбүтэ.

2. Коркин Николай Петрович - 19-с ТХБр. 1943 с. баладан ыйыгар өлбүтэ.

3. Коркин Дмитрий Егорович - 20-с ТХБр. 2004 с. өлбүтэ.

4. Пинигин Николай Михайлович - 20-с ТХБр. 1943 с. муус устарга өлбүтэ.

5. Платонов Константин Петрович - 20-с ТХБр. 1990 с. өлбүтэ.

6. Тарабукин Семен Семенович - 19-с ТХБр. 1995 с. өлбүтэ.

Хоптодогтон
1. Протодьяконов Николай Михайлович - 17-с ТХБр. 1995 с. өлбүтэ.

III. Артыыстар
1. Протодьяконов Гаврил Дмитриевич - Алабар. 62-с армия 13-с гвард. СД 172-с артполка. 1974 с. өлбүтэ.

2. Слегин Андриан Семенович - Бахсы. 210-с СД 563-с артполка. 1993 с. өлбүтэ.

3. Турантаев Григорий Егорович - Бахсы. 278-с СД 885-с СП, 847-с артполка. 1988 с. өлбүтэ.

4. Неустроев Семен Иванович - Аччабар. 33-с артдивизион. 1942 с. сэттаныга өлбүтэ.

5. Пудов Павел Егорович - Аччабар. 367-с СД 312-с. самоходнай-арт. полка. 2000 с. өлбүтэ.

6. Кладов Федор Маркович - Болтоно. 298-с СД 205-с туспа пулеметнай-артполка. 1992 с. өлбүтэ.

7. Кривошапкин Николай Семенович - Болтоно. Арт. полка наводчика. 1944 с. өлбүтэ.

8. Егоров Иннокентий Дмитриевич - Болтоно. 106-с гвард. арт. полка. Востан сибээскэ сулууспалаабыт. 1983 с. өлбүтэ.

9. Дьяконов Николай Михайлович - Мугудай. 5-с СД 4-с арт. корпус 106-с арт. полка. 1973 с. өлбүтэ.

10. Красильников Дмитрий Данилович -

- Мугудай. 39-с армия 48-с гвардарт. биригээдэ. 1985 с. өлбүтэ.

11. Пермиков Михаил Иванович - Мугудай. 45-с туспа арт. батальон. 1985 с. өлбүтэ.

12. Сивцев Иннокентий Михайлович - Мугудай. 45-с туспа арт. батальон. 1985 с. өлбүтэ.

13. Башарин Михаил Захарович - Сылан. 58-с истребительской танканы утарар арт. полка. 1945 с. тохсунньу өлбүтэ.

14. Макаров Афанасий Михайлович - Сылан. 338-м СД 910-с арт. полка. 1956 с. өлбүтэ.

15. Макаров Семен Трофимович - Сылан. 175-с артполка. 1992 с. өлбүтэ.

16. Ноговидин Егор Иванович - Сылан. 1076-с танканы утарар артполк. 1982 с. өлбүтэ.

17. Сивцев Василий Петрович - Сылан. 933-с туспа арт. батальон. 1996 с. өлбүтэ.

18. Пирожков Константин Ванифатьевич - Хадаар. 1303-с арт. полка. 1970 с. өлбүтэ.

19. Литвинцев Еремей Илларионович - Хатылы. 17-с армия 1910-с уонна 820-с арт. полка. 2005 с. өлбүтэ.

20. Соловьев Николай Саввич - Хатылы. 241-с СД 93-с уонна 1010-с, 122-с гаубичнай арт. полка. 2002 с. өлбүтэ.

21. Тимофеев Николай Гаврильевич - Хоптор. 97-с СД 41-с артполка. 1943 с. кулун тутарга өлбүтэ.

22. Абрамов Егор Харлампьевич - Талей. 142-с арт. ыскалыат. 1968 с. өлбүтэ.

23. Абрамов Прокотий Алексеевич - Талей. 239-с зенитнай-артполка. Покровскайга, Дьокуускайга олорбута. Вилени биллэбит.

24. Пинигин Дмитрий Капитонович - Талей. 1473-с арт. полка. 1997 с. өлбүтэ.

25. Толстоухов Павел Егорович - Талей. 21-с саппаас арт. полка. 2006 с. өлбүтэ.

26. Саввин Алексей Егорович - Чакыр. 1011-с стрелка бронейобщица. 1996 с. өлбүтэ.

IV. Миниметчиктар
1. Попов Ефрем Прокопьевич - Аччабар. 5-с гв. мин. корпус 285-с мин. полка. 1979 с. өлбүтэ.

2. Попов Егор Андреевич - Бахсы. 52-с, 61-с, 54-с мин. полкалар. 1988 с. өлбүтэ.

3. Турантаев Лаврентий Егорович - Бахсы. 855-с мишполка. 2003 с. өлбүтэ.

4. Захаров Роман Егорович - Кытаанах. 467-с, 78-с мин. полкалар. 1982 с. өлбүтэ.

5. Пахомов Василий Андреевич - Кытаанах. 53-с корпус 294-с мин. полка. 1984 с. өлбүтэ.

6. Сидоров Пантелеймон Романович - Кытаанах. 22-с армия 561-с мин. полка. 1944 с. баладан ыйыгар өлбүтэ.

7. Лаврентьев Гурий Александрович - Талей. 52-с, 61-с мин. полкалар. 1973 с. өлбүтэ.

8. Пестерев Иннокентий Спиридонович - Малдыкхы. 152-с мин. полка. 1975 с. өлбүтэ.

9. Дьячковский Иван Михайлович - Одлуун. 289-с мин. полка. 1991 с. өлбүтэ.

10. Саввин Василий Егорович - Чакыр. 12-с мин. биригээдэ. 1943 с. ахсынньыга өлбүтэ.

11. Софронов Петр Петрович - Чакыр. 12-с мин. биригээдэ. 1982 с. өлбүтэ.

V. Зенитчиктар
1. Башарин Виктор Ильич - Кытаанах. 31-с туспа зенитнай-арт. дивизион 525-с зенитнай арт. полка. 24-с туспа арт. дивизия. 1984 с. өлбүтэ.

2. Захаров Иван Лукич - Кытаанах. 82-с СД 29-с туспа зенитнай-пулеметнай батальон, 34-с учебнай зенитнай-арт. полк. 1998 с. өлбүтэ.

3. Сивцев Сергей Васильевич - Мугудай. 82-с зенитнай-арт. полк, 1034-с туспа зенитнай биригээдэ. 1965 с. өлбүтэ.

4. Сивцев Николай Николаевич 1-кы - Мугудай. 881-с туспа зенитнай-арт. полк. 2003 с. өлбүтэ.

5. Макаров Алексей Трофимович - Сылан. 64-с армия 545-с зенитчик. 1995 с. өлбүтэ.

6. Макаров Дмитрий Степанович - Сылан. 79-с СД 45-с зенитнай-пулеметнай рота. 1990 с. өлбүтэ.

7. Макаров Михаил Петрович - Сылан. 19-с ТХБр. кытан өлбүт Михаил Петрович буулабатах. 27-с армия 12-с гв. стрелкорпус 43-с СП туспа зенитнай рота. 1951 с. өлбүтэ.

8. Софронов Петр Павлович - Хадаар. 4787-с зенитнай-пулеметнай полка. Хадаарга олорор.

9. Иванов Григорий Николаевич - Хатылы. 1701-с зенитнай-арт. полка. 1988 с.

өлбүтэ.

10. Саввин Петр Прокопьевич - Хатылы. 1985-с, 1701-с зенитнай-арт. полка. 1981 с. өлбүтэ.

11. Пинигин Никифор Васильевич - Хоптор. 541-с туспа зенитнай-артдивизион, 1915-с зенитнай артполка. Дьокуускайга олорор.

Корея сэригитин зенитчиктэре
12. Пинигин Владимир Васильевич - Хоптор. 92712-с зенитнай-арт. полк. Дьокуускайга олорор.

13. Колесов Константин Иннокентьевич - Одлуун. 666-с зенитнай-арт. полка. 1991 с. өлбүтэ.

14. Алексанов Егор Николаевич - Чакыр. 92712-с зенитнай-арт. полк. 2008 с. өлбүтэ.

15. Софронов Дмитрий Дмитриевич - Зенитчик. Дьокуускайга олорор.

VI. Сапердар
1. Лыткин Василий Сергеевич - Алабар. 16-с сапернай биригээдэ. 1999 с. өлбүтэ.

2. Слегин Михаил Дмитриевич - Бахсы. 875-с СП-сапер. 1985 с. өлбүтэ.

3. Местников Николай Лукич - Бахсы. Туспа артполк сапернай ротата. 1942 с. олунньу өлбүтэ.

4. Попов Гаврил Иванович - Аччабар. 3-с армия 6-с танковой корпус 120-с туспа гвардсапернай батальон. 1983 с. өлбүтэ.

5. Максимов Иван Ефремович - Талей. Туспа сапернай батальон. 1943 с. олунньу өлбүтэ.

6. Аржаков Илья Ильич - Одлуун. 25979 №-дээх воинскай часа. 1990 с. өлбүтэ.

7. Ноев Дмитрий Константинович - Одлуун. 50-с туспа штурмовой инженернай-сапернай биригээдэ. 1945 с. муус устарга өлбүтэ.

8. Макаров Гаврил Иннокентьевич - Сылан. 16-с сапернай биригээдэ. 1972 с. өлбүтэ.

9. Никитин Иван Данилович - Сылан. 40-с стрелбиригээдэ - сапер. 67-с инженерной эскадрон - минер. 1975 с. өлбүтэ.

10. Заболотский Николай Григорьевич - Хадаар. 518-с армейской-инженерной батальон - сапер, 5-с кав. полка. 1942 с. олунньу өлбүтэ.

11. Григорьев Прокотий Степанович - Хадаар. 208-с туспа суол онгорор батальон - сапер. 1988 с. өлбүтэ.

12. Платонов Илья Николаевич - Хадаар. 5-с мехкорпус, 39-с, 31-с туспа сапернай батальон. 1994 с. өлбүтэ.

13. Флегонтов Семен Дмитриевич - Хадаар. 8-с гвардийа 4-с гв. корпус 47-с гв. СД 52-с, 212-с туспа сапернай батальоннар. 1998 с. өлбүтэ.

14. Марков Илья Петрович - Хайахсы. 878-с туспа корпуснай сапернай батальон. 1945 с. муус устар 18 к. Берлин иһин сэригэ өлбүтэ.

VII. Танковий чакыт
1. Башарин Серафим Никифорович - Алабар. 83-с танковий полка. 1993 с. өлбүтэ.

Хайыат бэчээккэ бариллар профига: 16 ч 00 м. Бачээккэ барилланы: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоһукка 12.04.2010 с. офсетка бачээттиннэ.